

زندگینامه «باستانی پاریزی»

ایبنا: «زندگینامه و خدمات علمی و فرهنگی استاد محمدابراهیم باستانی‌پاریزی» عنوان کتابی است که انجمن آثار و مفاخر فرهنگی منتشر کرده‌است. در این کتاب گوشه‌هایی از زندگی و سبک تاریخ‌نویسی زنده‌یاد باستانی‌پاریزی گردآوری شده است. مطالب این کتاب از سوی افرادی چون توفیق سبحانی «تنها یکی به‌قله تاریخ می‌رسد»، احمد اشرفی‌زاده «معمای هوشمندانه از مرحوم استاد دکتر باستانی‌پاریزی»، هادی سودبخش «مرگ چنین خواجه‌نه کاری است‌خرد»، سحر وحدتی حسینیان و علی اشرف مجتهدشیرستری «محمدابراهیم باستانی‌پاریزی فرهاد بیستون تاریخ، اقدس کاظمی «افتخار ملک ایران»، احمد منعیان «در انجمن طنین صدای هنوز فغست»، حمیده باستانی‌پاریزی، دختر استاد «دریای ادوار»، «سیدطه مرقاتی خوبی «یاد یاران خوبی از زبان دکتر باستانی‌پاریزی»، حمید باستانی‌پاریزی، پسر استاد «محیط رشد پدر، نوشته شده است. همچنین نوشتارهایی از مرحوم محمدابراهیم باستانی‌پاریزی با عناوین «سخنی چند در پیرامون اندیشه‌های میرزا آقاخان کرمانی»، «مسترب که بوده است»، و «مشیرالدوله و ایران باستان» منعکس شده‌اند. چاپ نخست این کتاب در ۲۵۶ صفحه و بهای ۱۰ هزار تومان از سوی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی چاپ و منتشر شده‌است.

نشست «روسیه‌شناسی در ایران: دوپستیمین سال نگارش کتاب دلیل السفراء» در سرائی اهل قلم موسسه خانه کتاب برگزار می‌شود. میرزا ابوالحسن خان شیرازی معروف به‌الیچی این کتاب را نوشته است. این نشست با حضور گودرز رشتیانی، امیرسعدی‌الهی و محسن جعفری‌مذهب، تاریخ‌پژوه و عضو هیات‌علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی برگزار می‌شود.

موضوع کتاب دلیل السفراء، شرح اساس و اصول علم جغرافیا، نقشه و نقشه‌برداری است. این کتاب براساس سرفصل‌های مصوبه آموزش عالی و با هدف آشنایی دانش‌جویان با فواید و انواع علم جغرافیا، مکتب‌های ماندگار این علم و آشنایی با راسم نقشه‌های جغرافی تدوین شده و مشتمل بر هفت فصل است. این نشست ۲۷ مهرماه ساعت ۱۶ در سرائی اهل قلم واقع در خیابان انقلاب، خیابان فلسطین جنوبی، کوچه خواجه‌نصیر، شماره ۲ برگزار خواهد شد.

همزمان با هفته فرهنگی ایتالیا در ایران دو کتاب «جمهوری ونیز و ایران» نوشته «گولیلمو برشه» با ترجمه یوسف‌خان مودب‌الملک و «سفرنامه میکله ممبره» نقد و بررسی می‌شود. سخنرانان این نشست کارلو چرتی رابین فرهنگی سفارت ایتالیا و استاد دانشگاه رم، محسن بهرام‌نژاد عضو هیات‌علمی دانشگاه امام خمینی، الهام ملک‌زاده عضو هیات‌علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ساسان طهماسبی عضو هیات‌علمی دانشگاه پیام نور و محسن جعفری‌مذهب عضو هیات‌علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران خواهند بود. این نشست با همکاری «مرکز پژوهشی میراث مکتوب»، «شبکه انجمن‌های دوستی ایران با سایر کشورها»، «سرای ایران‌شناسی»، «انجمن دوستداران فرهنگ ایران و ایتالیا» و انتشارات «بهتا» برگزار می‌شود. نشست نقد و بررسی دو کتاب «جمهوری ونیز و ایران» و «سفرنامه میکله ممبره»، یکشنبه ۲۷ مهرماه، ساعت ۱۰ تا ۱۲ در تالار اجتماعات کتابخانه ملی ایران برپا خواهد شد.

تاریخ اندیشه

درباره‌نامه‌نگاری‌های گروه‌سوسیال‌دموکرات‌های تبریز با کارل کائوتسکی

بازخوانی یک مکاتبه تاریخی

■ امروز و فردا سالروز تولد و مرگ کارل کائوتسکی است

سجاد صدقات^۱

«رفیق گرامی، از اینکه به نامه شما پاسخ نگفته‌ام طلب پوزش می‌کنم. این تاخیر ناشی از کمبود علاقه از جانب من نیست، بل، برعکس، من برای نامه شما اهمیت قائلم. لکن من زیاد در مسافرت‌م و نامه شما دیروز به دستم رسید. برای من میسر نیست جواب کاملی به نامه شما بدهم، زیرا در حالی که در حرکت گشته‌اند و تا لحظه تظاهرشان در اختیار ندارم، باید خود را به چند سطر محدود سازم. در رابطه با سوال شما، مشکل بتوان وضع کشوری را که کم می‌شناسم و در آن ناگهان نیروها و اقشار اجتماعی نوینی ظاهر گشته‌اند و تا لحظه تظاهرشان در کشور خویش نیز ناشناخته مانده بودند، کشوری که در آن از روزی به‌روزی دیگر نوسانات شدیدی رخ می‌دهد، داوری کنم.» این جملات، پاراگراف ابتدایی پاسخ کارل کائوتسکی اندیشمند آلمانی به گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز در روز اول آگوست ۱۹۰۸ است. شاید اولین نکته جالبی که در این نامه به چشم آید این است که کائوتسکی از گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز در این نامه آن گونه که در آن زمان خوانده می‌شد، یاد و پاسخ خود را برای گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز ارسال می‌کند. نامه‌ای از سوی کائوتسکی برای گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز، در پاسخ به نامه‌ای است که به امضای آرشاویر چلنگریان و از این گروه در تاریخ ۱۶ ژوئیه ۱۹۰۸ و از تبریز ارسال شده است. هر چند کائوتسکی در ابتدای نامه از دیرکرد خود در پاسخ نامه عذرخواهی می‌کند، اما او با فاصله‌ای ۴۵ روزه به نامه گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز پاسخ می‌گوید تا سندی مهم در تاریخ اندیشه معاصر ایران به ثبت رسد؛ نامه‌هایی که بازخوانی آن در سالروز تولد و مرگ کائوتسکی - ۱۶ و ۱۷ اکتبر - برگی مهم از تاریخ معاصر ایران زمین خواهد بود.

■ گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز در سال‌های آغازین سده بیستم میلادی، چندین محفل و گروه سوسیال دموکرات در شهرهای تبریز، تهران و رشت تشکیل شدند. در بین آنها، گروه سوسیال دموکرات ارمنه تبریز اهمیت و نقش بسزایی در نشر اندیشه سوسیال دموکراسی در ایران داشت. فعالیت این گروه به‌عنوان محفل مطالعاتی، از سال ۱۹۰۵ آغاز شد. اعضای این محفل تلاش می‌کردند از طریق مطالعه منظم و با برنامه آثار مارکس، انگلس و رهبران سوسیال دموکراسی، بر دانش و آگاهی خود بیفزایند و آمادگی لازم برای فعالیت عملی را به دست آورند.^۱ از اعضای اولیه این گروه، تنها یوسف قراخانیان شناخته شده است. دلیل این امر هم شاید به خاطر نامهای باشد که قراخانیان در ۱۵ سپتامبر ۱۹۰۵ به گئورگی پلخانف می‌نویسد و از او می‌خواهد یک جلد از کتابش را برای محفل تبریز بفرستد.^۲ اما فعالیت‌های این گروه در طول سال‌های پس از این نامه چندان مشخص نیست. این می‌خبری از گروه‌های سوسیال دموکرات تبریز تا سه سال بعد از نامه قراخانیان به پلخانف ادامه یافت تا اینکه چلنگریان در ۱۶ ژوئیه ۱۹۰۸ به کارل کائوتسکی نامه نوشت. گویانکه احتمال دارد محفل مطالعاتی یوسف قراخانیان، با گروه که چلنگریان در سال ۱۹۰۸ حضورش را به اطلاع کارل کائوتسکی رساند، متفاوت باشد. گواه این امر توضیح چلنگریان به کائوتسکی است که می‌نویسد: «گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز به تازگی با شرکت جمعی از روشنفکران این شهر تشکیل شده است.»^۳

اندیشه‌های مارکسیستی یکی از جنبش‌های فکری عمده قرن ۱۹ و ۲۰ به شمار می‌آید. این اندیشه‌ها تأثیر بسزایی در تاریخ و اندیشه غربی و جهان داشته است. در کل مارکسیسم به معانی مختلف آن تأثیر عمده‌ای در رادیکال کردن جو قرن بیستم داشته است. توجه به این نکته الزامی است که مارکسیسم بسیار گسترده‌تر از اندیشه‌های مارکس است. اندیشه‌های مارکس در قرن بیستم تعبیرهای گوناگونی یافته است، این مساله کمی به علت ابهامات موجود در اندیشه‌های وی و تا اندازه‌ای حاصل تأثیرات مسائل اجتماعی و سیاسی قرن بیستم بر مفسران اندیشه‌های وی است. ازجمله عواملی که مورد اتهام اندیشه مارکس نزد اندیشمندان شدند، می‌توان به تارکندگی دست‌نوشته‌های مارکس، انتشار آثار جوانی وی در ۱۹۳۰ و فرموله شدن آرا و اندیشه‌های مارکس توسط جنبش‌های سوسیالیستی برای مصرف سیاسی، اشاره کرد. در بررسی چگونگی پیدایش مکتب مارکسیسم، باید به اندیشه‌های کائوتسکی و پلخانف به‌عنوان سردمداران مارکسیسم ارتدوکس پرداخت. مارکسیسم به‌عنوان یک

■ کارل کائوتسکی وسوسیال دموکراسی

کارل یوهان کائوتسکی (۱۶ اکتبر ۱۸۵۴ - ۱۷ اکتبر ۱۹۳۸) نظریه‌پرداز مارکسیست آلمانی و از اولین رهبران حزب سوسیال دموکرات آلمان بود. کائوتسکی که متولد شهر پراگ بود، سال ۱۸۷۱ بر اثر کمون پاریس به جنبش سوسیالیسم گرایش پیدا کرد. او پس از سال‌ها فعالیت در نقاط مختلف اروپا، در سال ۱۸۸۳ یعنی سال فوت مارکس نشریه «عصر نو» را انتشار داد که در واقع ارگان مطبوعاتی و نظری حزب سوسیال دموکرات آلمان محسوب می‌شد و نقش مهمی در نشر اندیشه‌های سوسیالیستی در سطح جهان داشت. کائوتسکی در سال‌های پایانی قرن نوزدهم با هدف کاربرد روش‌های مارکسیستی برای تبیین تحولات تاریخی دست به انتشار آرای ذی که باعث شد به‌عنوان چهره اصلی مارکسیسم ارتدوکس شناخته شود. او از مهم‌ترین و مشهورترین تئوریسین‌های انترناسیونال دوم به شمار می‌آمد و اختلافاتش با لنین بر سر نوع تفسیری که لنین از مارکسیسم داشت، تا سال‌ها کائوتسکی را به‌عنوان یکی از منفورترین افراد نزد نظریه‌پردازان مارکسیسم -لنینیسم معرفی کرد.^۴

■ علت مکاتبه با کائوتسکی

وقوع انقلاب مشروطه در ایران بسیاری از گروه‌های فکری و مطالعاتی را دچار تردید در چگونگی برخورد با این انقلاب کرد. آنان که بیش از نگاه به انقلاب و اتفاقی که در آن در حال وقوع است، سعی داشتند از دیدگاه ایدئولوژی مورد نظر خود به تبیین و بسط انقلاب بپردازند، واکنش‌های متفاوتی نسبت به آن نشان دادند. گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز نیز از این قاعده مستثنی نبود. این گروه نسبت به خصلت و مضمون انقلاب مشروطه تردید داشت و از این رو، اعضای آن مشارکت در رویدادها و تحولات دوره اول مجلس شورای ملی نداشتند. اما استبداد صغیر محمدعلی شاه و مقاومت مشروطه‌خواهان در تبریز باعث شد اتفاقات تازه‌ای در گروه‌های سوسیال دموکرات تبریز بیفتد. چنین گروه‌هایی تصمیم به شرکت همه‌جانبه در مبارزه مشروطه‌خواهان ایران گرفتند و گروه‌های رزمنده داوطلب را به تبریز و بعد به گیلان اعزام کردند. در بین رزمندگان قفقاز گروهی از ارمنه حضور داشتند که برخی از آنان مانند واسو خاچاطوریان -از اعضای جناح منشویک حزب سوسیال دموکرات کارگری روسیه و امضاکننده نامه معروف ۱۹ نوامبر ۱۹۰۸ به پلخانف- به گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز پیوستند. به دنبال این عضوگیری و تأثیر حضور اعضای جدید، گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز کاملاً تحول یافت، تشکیلات گروه منظم شد و هیات اجراییه‌ای برای آن برگزیدند. علاوه بر این، گروه از فعالیت صرفاً مطالعاتی خارج شد و به فعالیت‌های اجتماعی پرداخت.^۵ به لحاظ سیاسی نیز دیدگاه‌های گروه تحول یافت و اعضای آن در ارزیابی انقلاب مشروطه به دو جناح تقسیم شد. همین مساله باعث شد نامه‌ای به کائوتسکی نوشته شود.

■ چه نتیجه؟

گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز در ابتدای نامه خود به کائوتسکی می‌نویسد: «گروه از آغاز پیدایش خود، هم خود را صرف ترویج اصول مارکسیسم - و به عبارت دقیق تر، سوسیال دموکراسی بین‌المللی- کرده است.» آنها در ادامه از تدوین «طرح نامه‌ای برای تبریز» توسط گروه خبر می‌دهند اما تأکید می‌کنند «رویدادهای پسر و صدای اخیر در ایران [کودتای محمدعلی میرزا علیه

مشروطه] گروه را به برگزاری مجمع عمومی در نشست آینده خود برای «تجدیدنظر در طرح برنامه عمل و بحث بر سر شرکت فعالانه در جنبش‌های دموکراتیک ایران» وادار کرده است و این همان مساله‌ای است که پیش از این نیز به آن اشاره شد. در ادامه نامه نویسندگان برای کائوتسکی از دو نظری که «بر سر خصلت جنبش‌های کشور ما [ایران]» در درون گروه وجود دارد، سخن می‌گویند و تأکید می‌کنند «موافق نظر اول، انقلاب ایران دارای هیچ‌گونه مضمون مرفقی نیست؛ منتظران این دسته مدعی هستند که جنبش علیه سرمایه خارجی، تنها عاملی است که می‌تواند به انکشاف صور [صورت‌بندی] اقتصادی کشور کمک کند. به عبارت ساده‌تر، هدف جنبش این است که بر سر راه تمدن اروپایی سد به پا کند. به عکس، واداران نظر دوم اظهار می‌دارند که جنبش مرفقی است، چراکه علیه نظام فئودالی است، زیرا جنبشی است متعلق به توده‌هایی که به دست اربابان زمین‌دار (لاندلوردها) استثمار می‌شوند.»

یکی از مهم‌ترین بخش‌های این نامه اما همان نظر گروه دوم است. آنها به گروه پیشنهاد می‌کردند از ترویج سوسیال دموکراسی خودداری کنند و صرفاً به فعالیت دموکراتیک بپردازند. علاوه بر این توضیح می‌دادند که انقلاب مشروطه انقلابی دموکراتیک است و از آنجا که سوسیال دموکرات‌ها موظفند در نهضت‌های دموکراتیک شرکت کنند، ما نیز باید در مبارزه مردم تبریز مشارکت کنیم.^۶ همین مساله باعث شد تا «طرح برنامه عمل» مسکوت گذاشته شود و این مباحث علاوه بر کائوتسکی از پلخانف نیز پرسیده شود. در پایان نامه گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز دو سوال از کائوتسکی پرسیده شده بود: «۱- خطر شما درباره خصلت انقلاب ایران چیست؟ آیا قهقراپی است؟ ۲- شرکت سوسیال دموکرات‌ها در یک جنبش قهقراپی یا پیشرو و مرفقی یا در یک جنبش قهقراپی از چه نوع می‌تواند باشد؟ بدیهی است که این شرکت جستن نباید به اصول اساسی ما خدشه وارد سازد.» سوالاتی که ۴۵ روز بعد با پاسخ کائوتسکی با جملاتی که در ابتدای این متن آمد، همراه بود.

■ پاسخ کائوتسکی

«با راحتی و جدان، می‌توان گفت سوسیالیست‌های ایرانی وظیفه دارند در جنبش دموکراتیک شرکت جویند.» این پاسخ بسیار صریح کائوتسکی به گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز است. او در ادامه نامه خود ضمن آنکه به تشریح دیدگاه خود می‌پردازد، به نکته مهمی اشاره می‌کند که شاید این همان نکته‌ای است که او و اندیشه‌اش را از امثال لنین و مارکسیست‌های روسی جدا می‌کرد: «در یک جنبش دموکراتیک که مورد حمایت تمام طبقات زحمتکش کشور است، همواره گرایش‌های ارتجاعی تظاهر می‌کنند که برخی از اقشار کوچک دهقانی و خرده‌بورژوازی حامل آنها هستند. ولی این دال بر بیرون ماندن از مبارزه نیست، بلکه دلیلی است بر لزوم کار کردن علیه

نگاهی به نخله‌های مختلف مارکسیسم

شورشیان آرمان‌خواه

مکتب محصول کتاب «آنتی دورینگ» انگلس بود. در واقع ریشه اندیشه‌های مارکسیست‌های ارتدوکس به‌ویژه کائوتسکی در برداشت‌های انگلس بر مبنای تئوری تکامل داروین بود. کائوتسکی تفسیرهای اقتصادگرایانه داشت. از نظر وی اگر چه نقش اراده و عمل انسان را باید به نحوی پذیرفت، اما باید بر شرایط عینی اقتصادی تأکید کرد چراکه تعیین‌کننده جهت و ماهیت اراده و عمل انسان هاست. با توجه به نظریات ساخت‌گرایانه، اکونومیستی و اثبات‌گرایانه از

دیالکتیک کائوتسکی انقلاب برای او تنها به معنی تحول وجه تولید است. از نظر وی مبارزه با سرمایه‌داری، مبارزه‌ای درازمدت و تدریجی خواهد بود و اهداف اصلی انقلاب سوسیالیستی، برابری اقتصادی، آزادی سیاسی و عدالت اجتماعی است. اما این آرزوها وقتی تحقق خواهد یافت که قدرت به وسیله اکثریت یعنی پرولتاریا تصرف شود. منظور او از پرولتاریای اخراقی، دیکتاتوری پرولتاریاست که در واقع دموکراسی را تقویت می‌کند و در مورد تمیز چهار معنای عمومی

نامه کائوتسکی به فها ایلچپاری برای تأکید بر دور دوم جنبش برای ترویج رگت است

این گرایش‌ها در جنبش دموکراتیک. این همان تاکتیکی است که مارکس در ۱۸۴۸ در آلمان هنگامی که کوچک‌ترین موقعیت ایجاد حزب پرولتری محکم وجود نداشت، به کار بست.^۷ هر چند او از دیدگاه یک سوسیالیست این بحث‌ها را مطرح می‌کند و دقیقاً استدلال‌های خود را براساس نتیجه نهایی «نیروی بیشتر برای پرولتاریا در اروپا» قرار می‌دهد، اما نگاه خاصی نسبت به اقتصاد ایران دارد که کمتر مورد توجه قرار گرفته است. کائوتسکی می‌نویسد: «برخورد خصمانه با سرمایه خارجی ضرورتاً ماهیتی ارتجاعی ندارد. تأسیس صنایع سنگین و راه‌آهن برای ایران به روشنی همانقدر اهمیت دارد که برای سایر کشورها. لکن ایران دیگر به راه سرمایه‌داری گام نهاده و ممکن است که اگر توسط سرمایه خارجی استثمار نشود، بتواند در این راه سریع‌تر پیش رود.» او اضافه می‌کند: «هنگامی که استثمار ایران توسط سرمایه خارجی قطع شود، بازار داخلی و سرمایه بومی انکشاف خواهند یافت، زیرا مازاد ارزش اضافی در کشور باقی می‌ماند. برای اینکه جنبش پرولتری انکشاف یابد، دموکراسی نفت‌ها به آزادی‌های سیاسی، بلکه همچنین به استقلال کشور از نفوذ خارجی - چه اقتصادی و چه سیاسی - نیاز دارد.» و نتیجه نهایی کائوتسکی در نامه خود به جد خواندنی است. نتیجه‌ای که شاید چندان به این شرط گروه سوسیال دموکرات‌های تبریز در سولات خود - این شرکت جستن نباید به اصول اساسی ما خدشه وارد سازد- وفادار نمی‌ماند: «اگر هند، بریتانیا و مصر به اندازه کافی نیرومند بودند تا بتوانند استقلال خود را تحصیل کنند، چنین امری ضربه محکمی به سرمایه انگلیس وارد می‌ساخت و تضادهای بین سرمایه‌داری و پرولتاریای انگلیس ایجاد می‌شد و در نتیجه تضادهای بین سرمایه‌داری و پرولتاریای انگلیس تشدید می‌شد. ایران و ترکیه در به مبارزه برای رهایی خویشند، برای آزادی پرولتاریای جهان مبارزه می‌کنند.»

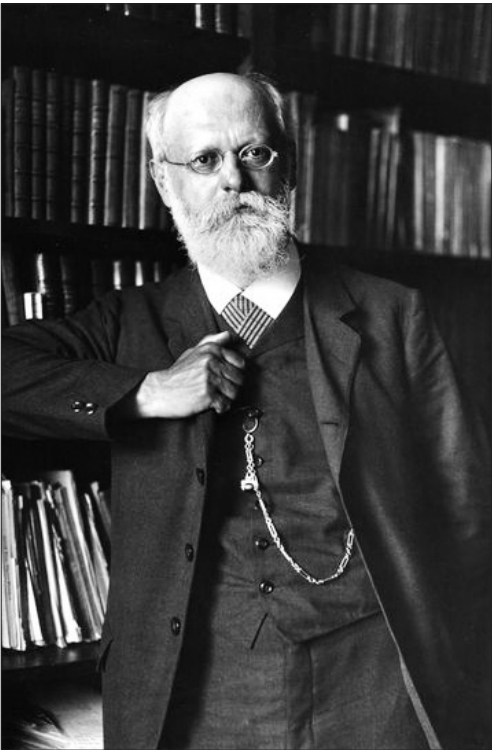
■ پایان ماجرا

هنگامی که نشست مجمع عمومی گروه در ۱۶ اکتبر ۱۹۰۸ (در اواسط مقاومت تبریز) برگزار شد، دو گرایش که پیش از این درباره آنها سخن گفته‌شو در نامه چلنگریان به کائوتسکی هم آمده، به‌شدت با یکدیگر مخالفت کردند و هر یک استراتژی‌های مورد مناقشه را به رای گذاشتند. جدایی این دو دیدگاه از یکدیگر در نهایت به شکل گیری فرقه دموکرات (عامیون) ایران منجر شد. مترجم نامه کائوتسکی در پایان نامه در توضیح خود بر این نامه جمله‌ای را می‌نویسد، که سرنوشته نگاه سوسیالیستی در ایران را به خوبی نشان می‌دهد: «این رقفا طی نامه‌ای به پلخانف مخالفت خود را با نظر کائوتسکی اعلام داشتند.»^۸

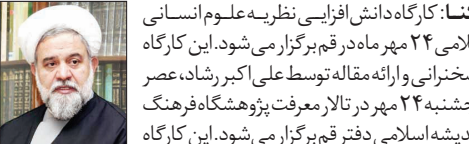
منابع در دفتر روزنامه موجود است

طبقه کارگر صحبت می‌کند. سوسیالیست‌های همه کشورها نخست با کائوتسکی و بعدها با آشنایی با نظریات مارکس شروع شد. مجموعه کوشش‌های فکری در نقد مارکسیسم ارتدوکس و ارائه تفسیر دیگری از مارکسیسم در جهت تطبیق با شرایط متحول سرمایه‌داری را تجدیدنظرطلبی در مارکسیسم می‌گوییم. این مکتب زاده اندیشه‌های اودارد برنشتاین و پیروان او بود. سومین نسل مارکسیست‌ها که در جناح چپ جنبش سوسیال دموکراسی فعالیت می‌کردند به‌طور جدی‌تری به مساله بحران، انقلاب و جنگ و سلطه امپریالیستی پرداختند. این گروه جبرگرایی و طبیعی‌گرایی را کنار گذاشتند و عمل انقلابی آگاهانه را لازمه وقوع انقلاب تلقی کردند. این گروه تردیدهایی جدی در مورد سقوط خود به خود سرمایه‌داری در نتیجه تکامل نیروهای تولید داشتند. مهم‌ترین شخصیت این نسل لنین بود که تفسیری سراسر عملگرا و سیاسی از مارکسیسم ارائه داد. مارکسیسم-لنینیسم خاص شرایط فکری، تاریخی و جغرافیایی خاص روسیه بود که تلاشی جدی برای نوسازی جامعه عقب مانده بود. **منبع: وب‌سایت انسان‌شناسی و فرهنگ**

پنجشنبه ۲۴ مهر ۱۳۹۳ ۱۵۰۰ شماره

«نظریه علوم انسانی اسلامی» بررسی می‌شود

ایکنا: کارگاه دانش افزایی نظریه علوم انسانی اسلامی ۲۴ مهر ماه در قم برگزار می‌شود. این کارگاه با سخنرانی و ارائه مقاله توسط علی اکبر رشاد، عصر پنجشنبه ۲۴ مهر در تالار معرفت پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی دفتر قم برگزار می‌شود. این کارگاه به همت موسسه آموزش عالی حوزوی حکمت وابسته به پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی برگزار می‌شود و علی اکبر رشاد در این نشست به بررسی مقاله نظریه علم دینی خود پیرامون نسبت علم ودین خواهد پرداخت. این کارگاه ۲۴ مهر ۱۴:۳۰ از ساعت ۱۷:۳۰ تا ۱۸:۳۰ با حضور اعضای هیات علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در تالار معرفت پژوهشگاه دفتر قم به آدرس بلوار پانزده خرداد، خیابان شهید میثمی برگزار خواهد شد.

مهر: بیست و پنجمین جلسه جامعه‌شناسی تاریخی در ایران با عنوان «دعوت به جامعه‌شناسی» با مروری بر کتاب پیتربرگر در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار خواهد شد. این نشست با حضور رضا فاضل مترجم کتاب و عبدالحسین نیک‌بهر، فرهنگ ارشاد، مجتبی شاهنوشی، عادل ابراهیمی، نعمت‌الله فاضلی و سیدآیت‌الله میرزایی دوشنبه ۲۸ مهرماه ۱۳۹۳ از ساعت ۱۰ الی ۱۲ در محل سالن اندیشه برگزار می‌شود. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در بزرگراه کردستان، نبش خیابان ۶۴ غربی واقع است.

ایکنا: به همت قطب علمی فلسفه دین، سومین نشست تخصصی بررسی رویکرد سکولاریستی گستره دین و سیاست با سخنرانی استادان حوزه و دانشگاه برگزار می‌شود. این نشست علمی فلسفه دین گفت: «سومین نشست تخصصی بررسی رویکرد سکولاریستی دین و سیاست از سلسله نشست‌های علمی قطب علمی فلسفه دین وابسته به پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با حضور فضایی حوزه علمیه و استادان دانشگاه در قم برگزار می‌شود.» «استگار افزود: «در این نشست تخصصی، محمدجواد نوروزی به‌عنوان سخنران داور و دهمدیو زنگنه به‌عنوان ناقد حضور و ارائه بحث خواهند داشت.» این نشست تخصصی صبح شنبه ۲۶ مهرماه ۹۳ از ساعت ۱۰ تا ۱۲ در تالار معرفت پژوهشگاه در قم به آدرس بلوار پانزده خرداد، خیابان شهید میثمی برگزار خواهد شد. حضور در این نشست برای علاقه‌مندان آزاد است.

تسنیم: علیرضا صدرا استاد دانشگاه تهران درباره لزوم توجه به اصالت فرهنگی و چگونگی تبیین آن گفت: «اگر لزوم توجه به اصالت فرهنگی را در حکمت مدنی اسلامی بررسی کنیم که از فارابی بیان می‌شود تا حکمت مطالعه صدرایی که ریشه‌هایی از قرآن دارد، امام خمینی (ره) حکمت اسلامی را وارد انقلاب کردند که اساسی‌توان این نگاه را با علل چهره‌نگاه بحث و بررسی کرد. علت فاعلی و علت غایی به‌عنوان نیروی محرکه و مطلوب از مطالیبات فرهنگی، اخلاقی و معنوی محسوب می‌شوند. علت مادی و ابزاری توسعه اقتصادی است، علت صوری و ساختاری که نظم می‌دهد و راهبردی می‌کند، توسعه مسائل سیاسی است.» وی افزود: «در یک نظام علمی باید فرهنگ است، به همین دلیل سوسیالیسم و مدرنیسم رخ داد، زیرا مردم به خاطر فرهنگ حرکت کردند، یعنی وقتی احساس کردند از دین اسلام فاصله گرفته‌اند به پا خاستند تا اسلام را احیا کنند. چر این حرکت مردمی صورت گرفت؟ چون مردم ما می‌دانند که توسعه اقتصادی، تعادل سیاسی و تعادل فرهنگی و معنوی تنها با وجود اسلام تأمین می‌شود. در حالی که تعالی فرهنگی با سوسیالیسم و مدرنیسم و امثال این موضوعات تأمین نخواهد شد.» صدرا در پایان گفت: «البته در بسیاری از موافق باید شرایط موجود را بسنجیم، گاهی اوقات باید اولویت و نه اصالت را بر توسعه اقتصادی گذاشت تا شرایط را برای رشد فرهنگی فراهم کنیم، این دیدگاه و نظر هیچ اشکالی ندارد. البته باز هم تأکید می‌کنم هیچ کس بر این امر که فرهنگ اصالت دارد، خلاص نمی‌گردد و چه‌بسا که انقلاب اسلامی یعنی اصالت فرهنگ. اما باید براساس شرایطی توسعه اقتصادی را در نظر گرفت.»

ایکنا: هجدهمین شماره فصلنامه علمی - پژوهشی «مطالعات تفسیری» به صاحب‌امتیازی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها منتشر شد. هجدهمین شماره فصلنامه علمی-پژوهشی «مطالعات تفسیری» با ماقالاتی همچون «واکاوی اصطلاح «شیخ طریق» در آیه هفدهم سوره مؤمنون» از علیرضا فخاری و زهرا یشارتی، «شگفتی اعجاز آمیز قرآن در اشاره به سازه مستحکم آهن و مس در عملیات سدسازی ذوالقرنین» از سیدسعید میری و زهره اکبری و تحلیل دیدگاه فخر رازی و علامه طباطبایی درباره اسلام و ایمان» از عباس الهی منتشر شد. «نگاهی به تفسیر قرآن براساس ترتیب نزول» از احمد قدسی، «جستاری در محفل گوینی قرآن مجید» از محمد سبحانی‌نیا، «فرشته و نقش آن در امداد الهی از منظر مفسران» از محمدتقی شاکرو محمود قیوم‌زاده، «دربار نظر قرآن کریم و علم» از امیر علیخانی و «طراحی سرفصل درس «تفسیر موضوعی قرآن کریم» متناسب با دانش‌جویان رشته‌های هنری» از مجید صالحی و بی‌بی سادات میراسماعیلی دیگر مقالات شماره ۱۶ «مطالعات تفسیری» هستند. فصلنامه «مطالعات تفسیری» با هدف تولید و توسعه دانش در گستره تفسیر قرآن، متناسب با نیازهای پژوهشی جهان معاصر و ارائه نقد مطالعات تفسیری نظام‌مند استادان معارف اسلامی دانشگاه‌های کشور منتشر می‌شود.

ایکنا: پژوهشکده تاریخ و وسیره اهل بیت (ع) سلسله نشست‌های علمی «یک هفته با عاشورا پژوهان» را با برگزاری می‌کند. پژوهشکده تاریخ و وسیره اهل بیت (ع) این نشست‌ها را با همکاری معاونت فرهنگی و تبلیغی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و انجمن تاریخ حوزه علمیه برگزار می‌کند. این نشست‌های علمی از ۲۳ مهر ماه آغاز شده و تا ۲۹ مهین ماه ادامه دارد و زمان آن نیز از ساعت ۱۶ الی ۱۸ خواهد بود. محل برگزاری نشست‌ها در میدان شهدا، ابتدای خیابان معلم، سالن همایش‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی است.